

R. R. R.

ŽODIS APIE AKADEMIKĘ REGINĄ VOLKAITEŲ-KULIKAUSKIENĘ

Habilituotos daktarės Reginos Volkaitės-Kulikauskienės indėlis į mūsų šalies humanitarinius mokslus yra didelis, nepakartojamas. Ne veltui sakau – humanitarinius, o galbūt ir socialinius mokslus, nes archeologės mokslinių tyrinėjimų sritis yra plati, o jos nagrinėjamos temos, problemos labai aktualios ne tik Lietuvai pažinti.

Lietuvos mokslų akademijos narių archeologės R. Volkaitės-Kulikauskienės vardas tariamas su ypatinga pagarba. Taip, beje, jis tariamas ir akademikės mokinių, su kuriais ji dalyvavo daugelyje archeologinių ekspedicijų ir kurie jos globoje išaugo, sutvirtėjo kaip savitos mąstysenos mokslininkai. Tai galima pajusti skaitant šią knygą – pagarbų žodį savo mokytojai ar kolegei.

Keliasdešimt metų darbuodamasi Istorijos institute, akademikė R. Volkaitė-Kulikauskienė buvo tęstinio leidinio „Lietuvos archeologija“ atsakingoji redaktorė. Toks leidinys pareikalavo nemažai fizinių jėgų, kruopštaus darbo su autoriais, kritiško ir geranoriško žvilgsnio. Archeologė R. Volkaitė-Kulikauskienė, kaip mokslininkė, labiausiai atsiskleidė ekspedicijose, prisiliedama prie praėjusių tūkstantmečių dvasios, jų relikvų ir ženklų, jų simbolių. Archeologė perprato jų kalbą ir pati daug naujo ištarė apie mūsų protėvius. Jos redaguotos knygos „Lietuvių materialinė kultūra IX–XIII amžiuje“ (1978, 1981 m.), baltų ir lietuvių etnogenezei skirtas grupės autorių, kuriems ji vadovavo, veikalas „Lietuvių etnogenezė“ (1987) tapo pasaulinėmis knygomis ir humanitarams, ir studijuojančiam smalsiam jaunimui.

Archeologei R. Volkaitei-Kulikauskienei būdingas daugiamatis požiūris į istoriją. Apibendrindama savo pačios ir kitų ekspedicijose atliktus tyrinėjimus, gautus duomenis, keldama hipotezes, archeologė remiasi gausiais šaltiniais, visuotinės istorijos žinovų, kalbininkų, etnologų ir kitų specialistų darbais. Sykiu ji neįsakmiai mums primena, jog mokslų kryžkelėje galimi nemaži atradimai. Mokslo bendruomenės pripažinimą R. Volkaitė-Kulikauskienė pelnė lietuvių etnoso ir sociumo pradžių pradžios analize, kuriai pasitelkė archeologinius šaltinius, plačiai ištirtus laidojimo paminklus, daugiausiai dėmesio skirdama naujam geležies amžiui

(IX–XIII a. po Kr.) ir, aišku, pasiremdama ankstesnių bei vėlesnių laikotarpių duomenimis. Tik ką pasirodžiusiam archeologės veikalui „Lietuva valstybės priešaušriu“ garantuotas ilgas gyvenimas. Jame drąsiai teigiama – lietuvių genčių branduolio reikia ieškoti brūkšniuotosios keramikos kultūroje. Mūsų materialinė ir dvasinė kultūra aptariama įvairiais požiūriais. Šioje knygoje autorė įtikinamai parodo, kaip III tūkstantmetyje – II tūkstantmečio pradžioje pr. Kr. susiformuoja baltai, kaip išsiskiria vakarų ir rytų baltai, kaip bręsta lietuvių pasaulėžiūra ir charakteris, kuriasi socialinio gyvenimo pamatai. Labai detaliai, pasiremdama pilkapių, piliakalnių, kapinynų tyrinėjimų duomenimis, archeologė subtiliai nagrinėja lietuvių gentims būdingus bruožus, verslus, gyvenseną bei dvasinę kultūrą. Ji mums atskleidžia, padaro juntamą ir regimą kultūros simbolizmą, primenantį save degintiniais vyrų su žirgais kapais, nepakartojamais žalvariniais ir gintariniais moterų papuošalais, tobulais darbo įrankiais, grakščiomis juvelyrinių dirbinių formomis ar amuletais.

Archeologės, istorikės, kultūrologės R. Volkaitės-Kulikauskienės dar viena mokslinio domėjimosi sritis – Lietuvos meno priešaušris ir apdaro (kostiumo) istorija. Mano manymu, tai tikras lobis menotyrininkams. Archeologė yra labai jautri daikto ar kūrinio struktūrų ir formų analizei, jų prasmės apibūdinimui. Kai šių dienų taip plačiai paplito neva „kultūrinės“ veiklos erzacai ir darkalai, pseudotautinės ambicijos ir keisti postmodernistiniai akcentai, akademikės knygos – tarsi gaivūs mūsų protėvių estetinio skonio, pagarbos tradicijoms ir harmonijai – harmonijai žmogaus ir gamtos, žmogiškojo Aš ir Kitas, Mes ir Kiti šaltiniai.

Archeologės Reginos Volkaitės-Kulikauskienės tauri laikysena, kuria nepaisoma dardančių istorijos ratų ir pobjaurių skersvėjų, savaimė mus moko žodžių ir darbų vienybės, meilės savo kraštui ir išdidumo.

Algirdas GAIŽUTIS
Lietuvos mokslų akademijos
viceprezidentas, akademikas